

Werk

Titel: Conradi Gesneri ... Historiæ Animalium Liber III qui est de Avium natura. Adiecti

Jahr: 1555

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN472755714

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN472755714>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=472755714>

LOG Id: LOG_0176

LOG Titel: De Paris diversis

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN472754831

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN472754831>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=472754831>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

uel parra facit. ¶ Parus uermiculis uescitur, Aristot. & Albertus. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij, unde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. Vescuntur pari non solum uermibus; sed & canabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solent perforare, sæuo duo priora genera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turnerus. ¶ Pari omnes uinguibus suis reptare & facile ubi uolunt adherere possunt: ita ut ad nucem à filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. ¶ In cauis arborum nidificat, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Parus auis est animosa, & ad se defendendâ strenuâ, pro sua magnitudine: uocalis, clamosa, uolatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Gregatim uolant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ uino dilutæ primum inebriati capite grauantur, denique cadunt, & abiecti uolare non queunt, & facile tolluntur ab apiarijs, nocent enim apibus, Aelianus. Paros & luscinijs audio stultas esse aues & facile capi, quod propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupēs abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi non admodum delicati.

G.

Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam ueteres ictero uel gulgulo aui, ut scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγιδάλο, nomen auis, & saltationis genus, Suidas & Varin. Αἰγιδάλο & αἰγίλο herbe sunt, Varinus. Aristophani in Auisbus agithallus scribitur l. duplici: ubi Scholiastes, Aegithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram sugat, *παρά τῷ αἰγὸς τὸ βλάπτειν*, ut quidam putant. Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγὸβλάτης Græcis dicta, id est caprimulgus, quæ forsitan para uel parra Latinorum fuerit: agithalus uero parus, non à capra dictus, quam Græci ἀγα uocant, sed ab impetu fortassis quo utitur uolando, nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à uerbo αἰγίσει deriuari suspicor. Sed uideo Oppianum quoque lib. 3. de aucupio agithalum pro caprimulgo accipere: forte quod heroicum carmen quo usus est agothelæ uocabulum respueret. Aegithalum (inquit) capturus capræ papillam uisco circumlinat. Cæterum auis caprinum lac haustura, cum ultra sapes in stabulum peruolauerit, & sugere capram inceperit, effuso ei ad pedes usque uisco deprehenditur. ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus lib. 1. cap. 1. item Vuottonus. ¶ Vt Græci στρουθόποδα, hominem cuius crurum tenuitatem notare uoluerint, sic nostri à pari crusculis meis senbeimle nominant.

DE PARO MAIORE.

46 **P**ARI genus quod maius est fringillago uocatur, αἰγιδάλοσ *αἰγίτης*, quippe quod fringillam æquet, Aristot. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristoteles tria tantum refert, fringillago, maxima omnium, pulchra, inferius ex luteo uirescens, in uertice nigricans, quem Germani uocant Spiegelmeiß / Kolmeiß, Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretantur, hoc est 50 parum carbonarium, ab atro colore capitis, qui utrinque etiam à collo descendit per pectus & uentre medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram brachiam appellant, die bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem uertice nigro Kolmeiß appellant: maiorem uero Spiegelmeiß à colorum pulchritudine quibus distinguitur. eundem Germani quidam, Brandmeiß, similiter ab atro colore: aliqui grosse Weiß, id est parum magnum. Brabantis masenge, ut Galli mesange. Sabaudi maienze. Angli the great titmous, or the great oxei. Itali parifola uel paruffola, orbefina, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris uidentur: uel parifola domestica, & circa alpes tschirnabó, alicubi etiã capo negro, quod nomen ficedulæ potius 60 uel atricapillæ conuenit. Lusitani tintilaum. Turcæ alá. Ex agithalis alter (quasi duo tantum genera sint à nonnullis αἰγὸς uocatur, ab alijs *μεῖας* (uox uidetur corrupta, Vuottonus legit *πνεύας*;) & sycalis, id est ficedula tempore quo ficus maturæ sunt, aliàs melancoryphus, Athenæus. uide in

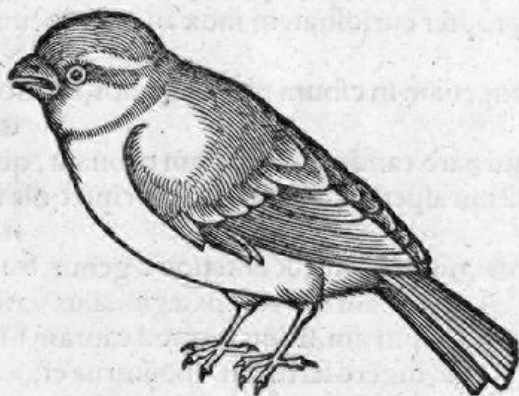

Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, præter cœruleum, omnes melancoryphi sunt. propriè uerò melancoryphus dicta auicula, id est atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, à paris plurimum. ¶ Parus maximus ineunte statim uere cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, aliàs mutus. huic pectus luteum est, intercurrente linea nigra maiuscula, Turnerus. Pari magnà quibusdam in ædibus aluntur, & muribus quoque uescuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduersus calculum renū motacilla seu caudatremula uulgo dicta, furino siccata, efficacissima creditur. item quæ uulgo Gallorum messengua dicitur, Jac. Syluius. Vide in Motacilla. Easde quas ueteres galeritæ auiculæ uires ad colicos & nephriticos cruciatus, easque probatissimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam uulgo messengiam uocat, Ant. Mizaldus.

DE PARO COERVLEO.

¶ **P**ARUS alter mōticola cognomine est, quoniam in montibus degat, cui cauda longior, tertius magnitudine sui exiguū corporis discrepat, quanquam cætera similis est, Aristot. Turnerus parum secundum facit qui Germanicè dictat ein Weelmeiße, (Anglicè the less titmouse.) sed hæc eadem est, quam nos Blawmeiße uocamus, id est cœruleum parum, qui cæteris minor est, & solus cœruleo insignis capite, quod in alijs omnibus nigrum est uel totum uel ex parte, atqui secundus Aristotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos esse putamus qui à nostris Pfannenstil nuncupatur, cuius iconem infra dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli nonnam, à similitudine quam cum uelata monacha habet, nominant. Sabaudi parum cœruleum nostrum moyne uel moyneton hoc est monachalem: atque hoc tertium pari Aristotelis genus esse nobis uidetur. alij in eadem regione, ni fallor, Iardera. Gallis marengæ. Itali parussolin, uel parozolina. Hispani & Lusitani chamaris, ni fallor, uel alionine, uel milheiro. Nostri Blawmeiße: circa Norimbergam Bymeisse, quod apiculas deuoret. Parus minor uulgo nominatur ein Pimpelmeiße oder Weelmeiße, Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari ut alijs plerisque minus, ita etiam mansuetioris ingenij est & minus impetuosum. ¶ Titmouse Anglorum oua ferè sedecim parit: unde & paruas mulieres foecundas eiusdem auiculæ nomine uulgo appellant.

DE PARO ATRO.

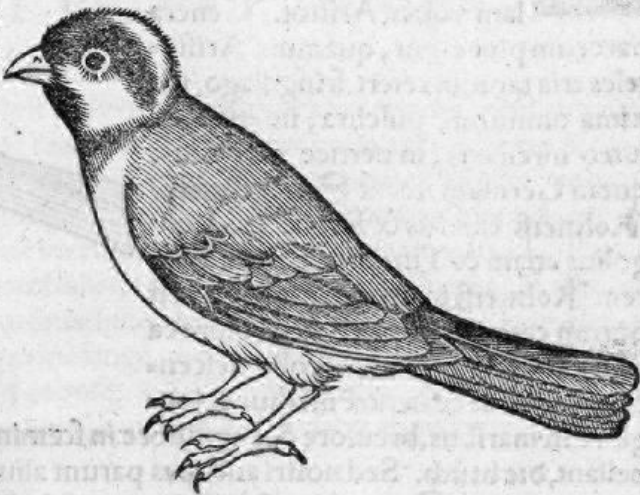

¶ **P**ARUS atrum appello, quem plerique Germani Kolmeiße, id est parum carbonarium nominant, quanquam etiam parum maiorem Saxones & alij quidam similiter appellat. Alba macula ei infra oculos est, & alia in occipitio, reliquū caput atrum, uenter luteus, crura fusca. ¶ Nostri non hoc, sed palustre genus pari, de quo iam dicitur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

¶ **P**ARUS palustris, Germanicè ein Wüßmeiße oder Rietmeiße/oder Reitmeiße: nostris Kolmeiße, cum alij genus præcedens sic appellent: capite prorsus nigro est: cum superior in medio per occipitium maculam albam habeat. Pectus & uenter albicant, crura rosea sunt, ut pictura indicat. Dorsum & cauda fusca, aut ferè cinerea: unde etiam Aleschmeiße à quibusdam appellatur: ab alijs Kaatmeiße, fortè quod circa coenū & paludes degat. Habet etiam aliquid rufi in supremo dorso: ut pictura Argentoratensis præ se fert. Ego cum captum nuper parulum carbonarium siue atricapillum nostrum inspicerem, deprehendi illum paulò minorem esse cœruleo parulo, corpore fusco ad cinereum uergente: macula nigra continua per totum caput medium

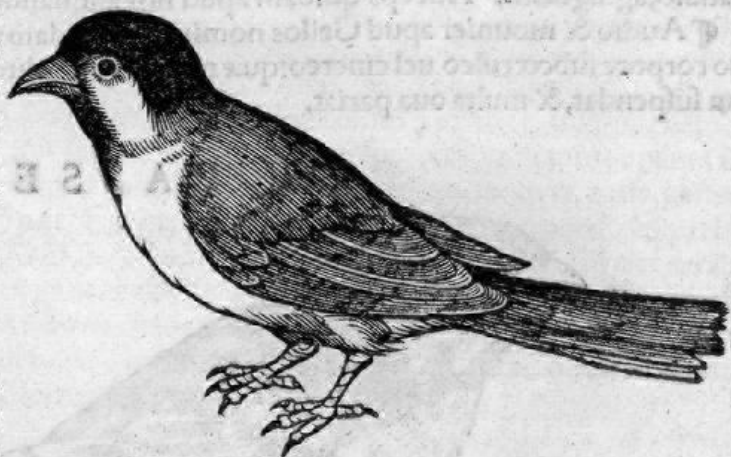
dium insignem, utrinque candicantem: uentre è cinereo albicante, cauda magis quam uertex nigricante, crurculis ad coeruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iunconem (schœniclon) facere uidetur, & à passer harundinario non distinguere.

DE PARO CRISTATO.

10

ARVS cristatus nigro est capite cum paucis punctis albis, crista retrò extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista uocant Kobelmeiß/Strußmeißlin: uel Heibelmeiß, & Heidenmeiß, ut Eberus & Peucerus interpretantur. Galli mesange hupée. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

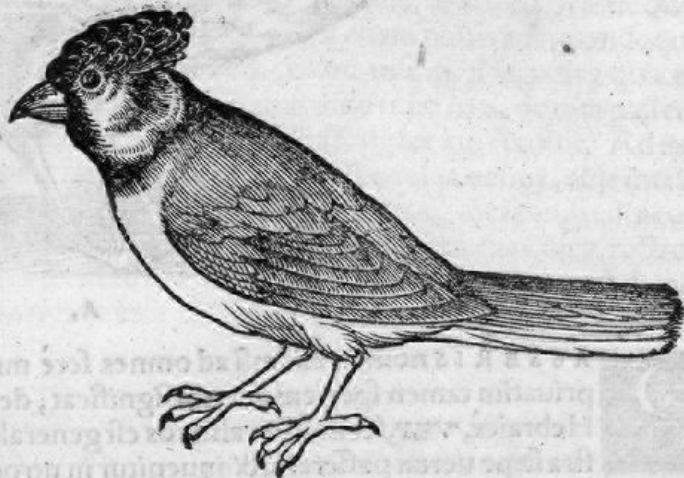

20

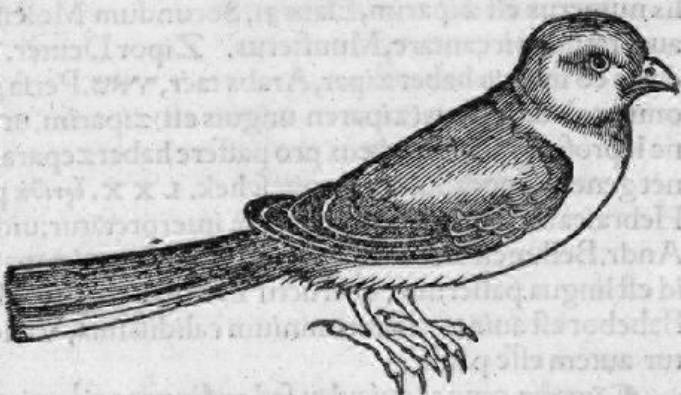
DE PARO CAUDATO.

ARVM caudatum hanc auem uoco, quod caudæ longitudine paros ceteros excedat, hæc esse uidetur parus alter

30 Aristotelis, monticola cognomine, quoniã in montibus degat, cauda longiore. Caudæ longitudo nomen ei apud nos fecit, Schwanzmeißlin oder Pfannenstil: ut loca montana quæ frequentat, Berckmeißle. Parus autem, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudã, Jagelmeiß/Pfannenstiglitz, Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, ut & circa uentrem imum sed dilutius.

40 ¶ Tempore uerno uocem ædit inconditam, guickeg, guickeg. Gregatim ferè uolant, dens aut duodeni. Vescuntur uermibus, araneis, forte & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Rarò inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis(araneorum, ut uidetur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices, facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nîdum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè ut inueniri non possit aditus.

50

DE PARO SYLVATICO.

IC quoque parus perçs exiguus est, macula per medium uerticem rubente conspicuus, partibus utrinque nigris, crurculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reliquo corpore uiridis, dilutius in uentre. Nostri à syluis in quibus degit, præsertim circa abietes & iuniperos, uocant

60 Waldmeißle/Thannmeißle: aliqui minus propriè Waldzinfle. alij à uoce Zilzelperle, cantillat em zul zil zalp. Turc,

ut audio, agulgussin. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, sed mutam.

¶ Audio & mounier apud Gallos nominari quandam pari speciem, exiguam, atro capite, relicto corpore subcoeruleo uel cinereo: quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum suspendat, & multa oua pariat.

DE PASSERE.

A.

PASSERIS nomen etiam si ad omnes ferè minores aues extenditur, (uide infra in H.A.) priuatim tamen speciem certam significat, de qua præcipue hic scribimus. ¶ Zippor Hebraicè, צִפּוֹר, secundum aliquos est generale uocabulum auium, tametsi translatio nostra sæpe uertat passerem: & inuenitur in utroq; genere. Kimhi dicit quod aliquando capiatur pro certa auium specie, nempe Psalmo 84. pro aue parua quæ uulgò uocetur passer. Pluralis numerus est ziparim, Esaia 31. Secundum Moysen Gerundensem auis est quæ mane ad ascensum auroræ incipit cantare, Munsterus. Zipor Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldaus eo in loco habet zipar, Arabs taer, تائر. Persa gongeschek, گونگشک. Nominatur autem aues omnes ab unguibus (ziparen unguis est) ziparim, ut a uolatu ophim, Leuitici 14. ubi de mundatione leprosi agitur, Chaldaus pro passere habet zepara, זֶפָרָא. Arabs, azbur, عَزْبُور. Persa etiam retinet generale uocabulum gongeschek, گونگشک. LXX. ὀρνίθων ponunt, Hieronymus passerem. Agur etiam Hebraicam uocem aliqui passerem interpretantur: uide in Grue supra. Alhassafir, id est passerum, Andr. Bellunensis. Stupion (Struthion legerim) passer, Syluaticus. Lesan alhassafir (aliàs alafafir) id est lingua passerum, de fructu fraxini uel orneoglossi arboris legitur apud Arabicos medicos. Babebor est auis quædam omnium calidissima, Venerem stimulan, mihi ignota, Syluaticus. uide 40

¶ Στρογγίτης, omnes auicula: sed στρογγίτης propriè qui τρογλίτης dicitur, Varinus. Στρογγίτης ex Aristotelis descriptione auis illa uidetur, quæ uulgò τρογλίτης dicitur, specialiter accipiendo, nam alioqui generale nomen est, Eustathius si bene memini. Xuthros, alijs struthos, uel pyrgites, alijs trogliten uocant, Kiranides. Passerculus in Creta uulgò sporguitis appellatur, Bellonius. sunt qui στρογγίτης uel στρογγίτης uulgò uocari mihi retulerint. uidetur autem hæc nomina corrupta à prisca uoce στρογγίτης: quod hoc genus auium circa turres uersari soleat. Στρογγίτης στρογγίτης, id est passerès turricolæ, Galeno de sanitate tuenda libro 6. cap. 16. dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelsis sunt nidulantur. Alaudæ cristatæ aues sunt similes passerculis, ut inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extraquam galero quo illi carent, Hermolaus. nos idem legimus apud Aetium 9. 31. Troglitæ quidam dicti mihi uidentur domestici passerès, quod passim in ædium troglis, id est cauis uersari ac nidulari soleant: (ut & troglodytæ ab his diuersi in cauis terræ circa sæpes præcipue) & idem quoq; pyrgitæ, nisi quod circa turres & loca excelsiora degunt, quare etiam salubriores habentur. In paruorum passerum (ad differentiam nimirum τρυγίτης γαλῶν στρογγίτης, hoc est struthocamelorum) numero στρογγίτης etiam sunt, Galenus lib. 3. de alimentis. Cypselos Psellus in libro de uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Laudat quidam Psellus in cibo passerès & troglatas (ut Ge. Valla transfert) quæ hirundinibus similes, pedibus curtis, foraminibus turrium solum se committunt. Ego uerò hæc uerba, hirundinibus similes, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta existimo, ut sic quas ipse aues troglatas esse putaret interpretaretur. illas sanè hirundinibus similes aues apodes & cypselos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus nisi fame coactis existimem. quare Psellum de passeribus troglitis & pyrgitis sensisse dixerim, nam & alibi inter attenuantes cibos cum perdicibus